

Õiguskantsler

Villu Kõve
Riigikohtu esimees
Riigikohus
kantselei@riigikohus.ee

Teie 13.02.2020 nr 5-20-1/2

Meie 10.03.2020 nr 9-2/200363/2001271

Arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-20-1

Lugupeetud Riigikohtu esimees

Leian, et sotsiaalhoolekande seaduse § 133 lg 1 on põhiseaduspärane. Riigikogu on kehtestanud toimetulekupiiriks summa, mis on mõeldud katma ka retseptiravimitele tehtavaid kulutusi ning konkreetses kohtuasjas pole tuginetud asjaolule, et [2020. aasta riigieelarve seaduse](#) § 2 lg 6 p-s 3 kehtestatud toimetulekupiir (150 eurot kalendrikuus) ei võimalda seda teha.

I. Asjaolude lühikirjeldus

1. A. O. taotles kohalikult omavalitsuselt 2019. a juulikuu eest toimetulekutoetust. Kohalik omavalitsus jättis toetuse määramata, kuna A. O. sissetulekud ületasid pärast eluasemekulude mahaarvamist toimetulekupiiri ja toimetulekutoetuse arvestamise alused seaduses ei võimalda inimese eelmise kuu netosissetulekust maha arvata ravimitele tehtud kulutusi. Taotleja pöördus seejärel Tallinna Halduskohtusse, sest leidis, et retseptiravimite kulu oleks tulnud arvestada. Kui kohalik omavalitsus arvestanuks ka kulutusi ravimitele, oleks taotleja sissetulek sotsiaalhoolekande seaduse kohaselt jäänud alla toimetulekupiiri ja inimene oleks saanud toimetulekutoetust.

II. Vaidlustatud säte

2. Sotsiaalhoolekande seaduse ([SHS](#)) § 133 lg 1 sätestab, et toimetulekutoetuse arvestamisel võetakse aluseks üksi elava inimese või perekonna kõigi liikmete eelmise kuu netosissetulek, millest arvatakse maha makstud elatis, jooksvad kuul tasumisele kuuluvad eluasemekulud ning kehtestatud toimetulekupiir. Tallinna Halduskohus on selle normi tunnistanud põhiseadusega vastuolus olevaks ja jätnud kohaldamata selle osa, mis ei võimalda toimetulekutoetuse määramisel sissetulekust maha arvata retseptiravimitele tehtud kulutusi.

III. Vaidlustatud sätte põhiseaduspärasus

3. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 28 lg 2 annab inimesele õiguse saada puuduse korral riigilt abi. Riigikohus on leidnud, et riik peab inimesele abi andma, kui muidu pole talle tagatud minimaalselt vajalikke vahendeid äraelamiseks ehk põhiseaduslikult nõutud elatusmiinimumi (Riigikohtu otsus asjas nr [3-4-1-67-13](#), p 31). Seega on riik põhiseadust rikkunud siis, kui puuduses olevale inimesele pole tagatud minimaalselt vajalikke vahendeid äraelamiseks.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

4. Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetlus on saanud alguse kahest järeltõldest: a) toimetulekupiiriks kehtestatud 150 eurot ei hõlma kulutusi retseptiravimitele ning b) seadus ei võimalda inimese netosissetulekust maha arvata kulutusi retseptiravimitele.

5. SHS § 131 lg 1 kohaselt on toimetulekutoetus mõeldud tagama minimaalsed vahendid esmavajaduste rahuldamiseks. Riigikogu on kehtestanud toimetulekupiiri, mida määrates lähtutakse minimaalsetest esmatarbekuludest (toit, riietus, jalanõud ja muud esmatarbekaubad ja -teenused, SHS § 131 lg 3). Seega pole Riigikogu esitanud sotsiaalhoolekande seaduses ammendavat loetelu kuludest, mida toimetulekuks ette nähtud summa peaks katma. Vastupidi, loetelu on lahtine ning võimaldab mõista, et kõik kaubad ja teenused, mida inimene vajab esmavajaduste rahuldamiseks, on toimetulekupiiriga kaetud.

6. Tõsi, sotsiaalhoolekande seadus ei sisalda metoodikat, mis võimaldaks hinnata, kuidas Riigikogu on jõudnud järeldusele, et kehtestatud toimetulekupiir on sobiv katma kõiki esmatarbekulutusi ning mis kuluartikleid ja kui suures ulatuses on toimetulekupiiri kehtestamisel arvestatud (vt ka [õiguskantsleri 2016. a kirja](#) Riigikogu sotsiaalkomisjonile, milles õiguskantsler juhtis tähelepanu sellele olulisele seaduse puudujäägile). Näiteks on [arvestusliku elatusmiinimumi](#) puhul teada, et 2019. aastal sisaldas see tervisele tehtavaid kulutusi 9,44 euro ulatuses. See ei väärasta järeldust, et toimetulekupiiriks kehtestatud summa peab Riigikogu hinnangul tagama esmavajaduste rahuldamise. Iseküsimus on, kas see on päriselt võimalik. Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetlust alustanud kohus ei ole seadnud seda kahtluse alla ning pole tunnistanud [2020. aasta riigieelarve seaduse](#) § 2 lg 6 p-s 3 kehtestatud toimetulekupiiri põhiseadusvastaseks.

7. Eraldi küsimus on, kas toimetulekupiiriks ette nähtud summa eest peaks inimene saama osta kõiki talle eluks vajalikke retseptiravimeid. Seni on nii ravikindlustatud kui ka ravikindlustuseta inimesed ravimiostudeks saanud abi kohalikest omavalitsustest (ravimitoetust maksavad nt [Saue vald](#), [Jõhvi vald](#), [Tartu linn](#)) ja ka heategevuse korras (nt [vähiravifond](#)).

8. Neile põhjendustele toetudes leian, et kohtuasjas kirjeldatud asjaoludel on SHS § 133 lg 1 põhiseaduspärane.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise